

ATOMVIRKSOMHET OG MILJØ I NORDOMRÅDENE

Regjeringens handlingsplan

2008

Innhold:

Bakgrunn.....	3
En ny situasjon.....	4
Tiltaksområder	6
1. Beredskap og miljøovervåkning	6
2. Samarbeid med russiske fagmyndigheter.....	7
3. Ikke-spredning og fysisk sikring.....	8
4. Kjernekraftverk	8
5. Brukt kjernebrensel	9
6. Radioaktivt og annet miljøfarlig avfall	10
7. Radioaktive kilder	11
8. Kjemiske våpen.....	11
Gjennomføring.....	12
Nasjonalt.....	12
Bilateralt	13
Multilateralt	13

BAKGRUNN

Sovjetunionen utviklet i etterkrigstiden en omfattende atomvirksomhet, innenfor både militær og sivil sektor. Beskyttelse av helse og miljø og utbygging av sterke og uavhengige tilsynsmyndigheter har ikke vært høyt prioritert. Særlig i 1990-årene forfalt mange av installasjonene, samtidig som et stort antall atomdrevne fartøyer ble tatt ut av tjeneste med reaktor og kjernebrensel om bord.

Ulykker og uhell ved disse installasjonene vil kunne berøre Norge og norske interesser.

Problemet ble første gang grundig belyst i St.meld.nr. 34 (1993-1994) Atomvirksomhet og kjemiske våpen i våre nordlige nærområder.

Da meldingen ble behandlet anmodet Stortinget regjeringen om å opprette en handlingsplan for norsk bistand til å bedre situasjonen. Handlingsplanen ("Atomhandlingsplanen") ble opprettet i 1995. Stortingets bevilgning til gjennomføring av planen har i gjennomsnitt vært ca. 100 mill. kroner pr år.

Vi har i årene etter 1995 oppnådd gode resultater, både når det gjelder sikkerhet ved russiske kjernekraftverk nær Norge og når det gjelder håndtering, transport og lagring av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall.

I samme periode er samarbeidet mellom norske og russiske tilsyns- og forvaltningsmyndigheter bygget ut. Dette har gitt oss stor innsikt og et omfattende nettverk.

Det har vært et viktig mål for Norge at også andre land skulle engasjere seg i dette arbeidet. Norge tok initiativ til å få etablert et multilateralt rammeverk for bistand til Russland på atomsikkerhetsområdet. Rammeavtalen for et multilateralt nukleært miljøprogram i Den russiske føderasjon (MNEPR) ble undertegnet i 2003 og sikrer giverlandet fritak fra skatt, toll, avgifter og ansvar ved ulykker under prosjektgjennomføringen. Avtalen regulerer også spørsmål vedrørende økonomikontroll og inspeksjonsadgang.

MNEPR-avtalen danner grunnlaget for Russlands bilaterale implementeringsavtaler med giverlandene. Norge inngikk ny bilateral implementeringsavtale med Russland i desember 2006.

Etter terrorangrepene mot USA 11. september 2001 etablerte G8-landene sitt Globale partnerskap mot spredning av masseødeleggelsesvåpen og -materiale. Landene forpliktet seg til å sette av 20 milliarder dollar i løpet av 10 år til konkrete tiltak. Partnerskapet har definert sikring av spaltbart materiale, opphugging av atomubåter, destruksjon av kjemiske våpen og sysselsetting av tidligere våpenspesialister som hovedsatsingsområder. Norge

sluttet seg til partnerskapet i juni 2003 og har stilt i utsikt et bidrag på 100 millioner euro i 10-årsperioden.

Den nordlige dimensjons miljøpartnerskap (NDEP) ble opprettet i 2001. Partnerskapets fond hadde i 2007 over 150 millioner euro til rådighet for atomsikkerhetstiltak i Russland. Norges bidrag til fondet er på 10 millioner euro.

Med midler fra NDEP-fondet har Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) i samarbeid med russiske myndigheter utarbeidet en meget omfattende og detaljert beskrivelse av atomsikkerhetsutfordringene i Nordvest-Russland, med konkrete planer for hvordan og i hvilken rekkefølge oppgavene bør løses ("masterplan"). I planen defineres opprydding av radioaktivt avfall og sikring av brukt kjernebrensel ved de nedlagte tekniske basene i Andrejevbukta og Gremikha på Kolahalvøya som den største og mest akutte oppgaven. "Masterplanen" er et viktig grunnlag også for norske prioriteringer.

EN NY SITUASJON

Utviklingen de siste årene har ført til at atomsikkerhetssamarbeidet med Russland er blitt *institusjonalisert og multilateralisert*. Viktige forutsetninger for effektiv løsning av store og komplekse oppgaver er dermed på plass. Norges innsats må i større grad enn tidligere samordnes med øvrige donorlands prioriteringer.

Fra å være et land med stort behov for økonomisk bistand for å bedre miljø- og sikkerhetsforholdene ved avfallslagre og atomanlegg, er Russlands økonomiske situasjon nå sterkt forbedret. Russland yter i dag en egeninnsats langt utover det som var forventet for få år siden.

Atomsikkerhetsarbeidet har de siste årene skutt fart og viktige oppgaver nærmer seg nå sin avslutning. De fleste utrangerte atomubåter i nord vil trolig være hugget opp innen utgangen av 2010; fyrlyktene i våre nærområder drevet med sterkt radioaktive strontiumbatterier vil også da være fjernet. Dette innebærer at flere av de siste års norske hovedprioriteringer etter hvert vil falle bort.

Så lenge det er atomaktiviteter og forurensningskilder i våre nærområder er det imidlertid i vår interesse å ha et tett samarbeid med Russland på dette området. Den norske innsatsen skal derfor fortsette. Vårt bidrag vil være mest effektivt ved at vi konsentrerer innsatsen til områder der vi med våre forutsetninger kan gjøre en forskjell.

I utviklingen av en norsk "nisje" i det internasjonale atomsikkerhetssamarbeidet med Russland vil også det strålevernfaglige samarbeidet bli høyt prioritert. Myndighetssamarbeidet mellom Statens strålevern og dets russiske søsterorganisasjoner vil derfor være viktig. Også samarbeidet mellom norske og russiske fagmiljøer er viktig i

denne sammenheng. Her vil Institutt for energiteknikk og Forsvarets forskningsinstitutt være særlig viktige.

Etter norsk syn må det sivile samfunn sikres innsyn og påvirkningsmulighet når det gjelder beslutninger om håndtering av radioaktivt materiale og lagring av dette. Norge vil gjennom atomsikkerhetssamarbeidet med Russland også bidra til å fremme åpenhet og involvering av miljøbevegelsen og andre interesserte grupper.

* * *

Vekslende regjeringer og storting har prioritert samarbeidet med Russland i nord på miljø- og atomsikkerhetsområdet meget høyt. Det er bred tverrpolitisk enighet om at et bredt samarbeid med Russland må være en viktig del av nordområdesatsingen.

I årene som kommer må vi forvente at kontaktene med Russland i nord blir stadig tettere, ikke minst gjelder dette innenfor næringslivet, der blant annet samarbeidet mellom norske og russiske selskaper om utvinning av petroleum i Barentshavet etter hvert vil kunne bli omfattende.

Antallet norske borgere med opphold i Nordvest-Russland vil kunne stige som følge av økt aktivitet i nord. Dette stiller store krav til god atomberedskap og til kunnskap om miljøtilstanden og mulige kilder til forurensning og ulykker. Dette forutsetter et nært samarbeid med Russland.

* * *

Regjeringen legger følgende overordnede retningslinjer til grunn for atomsikkerhetssamarbeidet med Russland:

- Det skal bidra til å redusere risikoen for ulykker og forurensning fra atominstallasjoner i Nordvest-Russland og hindre at radioaktivt og spaltbart materiale kommer på avveier.
- Det skal bygge på helhetlig tilnærming og være basert på grundige risiko- og konsekvensvurderinger.
- Det skal bidra til å styrke norsk atomberedskap.
- Det skal fokusere på praktiske tiltak og sikre en kostnadseffektiv utnytting av bevilgningene.

- Det skal bidra til at russisk forvaltning og forvaltningsorganer styrkes.
- Det skal bidra til å styrke dialogen mellom ansvarlige russiske myndigheter og det sivile samfunnet om mål og virkemidler i atomsikkerhetsarbeidet.
- Det skal gjennomføres i tråd med russisk lovgivning, internasjonale normer og retningslinjer og i nær dialog med alle berørte tilsynsmyndigheter i Russland og med andre donorland.

Regjeringen legger til grunn at handlingsplanen i første omgang videreføres fram til 2012, som er utløpet av virketiden for G8-landenes Globale partnerskap. Det vil være et naturlig tidspunkt for en ny vurdering av situasjonen. Det er allikevel viktig å se norsk innsats i et lengre perspektiv.

Som vedlegg til planen utarbeides det nærmere beskrivelser av enkelte viktige innsatsområder. Disse kan revideres uavhengig av dette dokumentet.

TILTAKSOMRÅDER

1. Beredskap og miljøovervåkning

Det store antallet mulige kilder til radioaktiv forurensning i Nordvest-Russland gjør det nødvendig å kunne vurdere situasjonen løpende og få kunnskap om eventuelle endringer. Norske myndigheter må derfor ha god kunnskap om de viktigste kildene som kan gi opphav til negative miljø- og helseeffekter. Økningen i de norsk-russiske kontakter gjør at flere norske borgere vil oppholde seg i Nordvest-Russland i årene som kommer. Dette forsterker behovet for slik kunnskap og for god atomberedskap.

Norge og Russland inngikk allerede i 1993 en avtale om beredskap og varsling. Avtalen bygger på IAEA-konvensjonen om tidlig varsling, som har en relativt høy terskel for varsling av atomulykker. Norge har derfor både overfor Russland og internasjonalt tatt til orde for at varslingsterskelen bør senkes. Et første skritt var inngåelsen av en bilateral protokoll fra 2003, men mye gjenstår for å sikre at intensjonene etterleves.

Et bilateralt samarbeid om miljøovervåkning av radioaktivitet i luft, jord og vann gir løpende informasjon om nivåer og tidstrender samt varsel ved plutselige endringer. Et oppdatert trusselbilde baseres på risikovurderinger av mulige kilder.

Regjeringen har som mål å

- ha et tilstrekkelig beredskapsapparat til å håndtere hendelser og ulykker som berører norske interesser
- bidra til senket terskel for, og styrking av, systemet for tidlig varsling ved atomulykker internasjonalt, bilateralt og regionalt
- ha god og oppdatert oversikt over forurensningsnivåer og kilder til radioaktiv forurensning i nordområdene
- motivere til beredskapsarbeid hos de russiske operatørene

2. Samarbeid med russiske fagmyndigheter

Russiske tilsynsmyndigheter har hatt en annen og svakere rolle enn i vestlige land. Dette har bidratt til de problemer en i dag står overfor i russisk atomvirksomhet.

Gjennom et aktivt samarbeid med russiske tilsynsmyndigheter ønsker Norge å bidra til å styrke deres rolle. Ved å knytte deler av samarbeidet til konkret prosjektarbeid ønsker vi å bidra til en forutsigbar og åpen godkjenningssprosess, også når det gjelder offentlig innsikt i planlagte tiltak. Slik kan vi oppnå bedre kunnskap om miljøvern, strålevern og atomsikkerhet i Russland generelt. Dette vil ha stor betydning for norsk beredskap.

Samarbeidet mellom norske og russiske forvaltnings- og tilsynsmyndigheter innen atomsikkerhet vil være viktig så lenge det finnes atomvirksomhet og forurensningskilder i våre nærområder, og har derfor et langsiktig perspektiv.

Regjeringen har som mål å

- støtte russiske myndigheter i deres arbeid for å bringe regelverket i samsvar med internasjonale retningslinjer når det gjelder konsekvensutredninger og krav til gjennomføring av oppryddingstiltak
- bidra til å styrke russiske tilsynsmyndigheter
- bidra til styrket sikkerhetskultur og til åpnere prosesser i Russland

3. Ikke-spredning og fysisk sikring

Internasjonal terrorisme nødvendiggjør særskilte tiltak for sikring av atominstallasjoner, spaltbart og annet radioaktivt materiale. Dette gjelder ikke minst i Nordvest-Russland.

Regjeringen har som mål å

- bidra til gjennomføring av tiltak for styrket fysisk sikring av og kontroll ved atominstallasjoner, også under gjennomføring av miljø- og oppryddingstiltak
- styrke samarbeidet mellom russiske og norske fagmiljøer innen kontroll med og sikring av kjernefysisk materiale og atominstallasjoner
- bidra til å styrke det multilaterale engasjementet for ikkespredning og å sikre at Det internasjonale atomenergibyråets standarder og prinsipper etterleves
- bidra til at det internasjonale ikke-spredningsregimet under Ikkespredningsavtalen (NPT) følges opp

4. Kjernekraftverk

Siden 1992 har Norge finansiert en rekke sikkerhetstiltak ved Kola og Leningrad kjernekraftverk. Sikkerhetsanalyser og statistikk dokumenterer at norsk, annen vestlig og betydelig russisk innsats har bidratt til bedret sikkerhet.

De to eldste reaktorene ved Kolakraftverket er første generasjons VVER-reaktorer (trykkvannstype), mens reaktorene ved kjernekraftverkene Kursk, Smolensk og Leningrad er av RBMK-typen (samme type som Tsjernobyl). EU stiller som krav til nye medlemsland at reaktorer av disse typene skal stenges, fordi det ikke anses som mulig å bringe dem opp på forsvarlig sikkerhetsnivå. Russland har besluttet å forlenge driftstillatelsen for alle operative reaktorer utover de 30 år, som var den opprinnelige driftstiden.

Norge deler EUs sikkerhetsvurderinger av disse reaktorene og mener at de russiske kjernekraftverkene Kola, Kursk, Smolensk og Leningrad representerer den største faren for radioaktiv forurensing og helseskade i Norge. En alvorlig ulykke ved kraftverket på Kola vil kunne gi akutte helseskader i nærområdene og langvarige konsekvenser i stor avstand fra kraftverket.

Regjeringen har som mål å

- stimulere til russisk planlegging av dekommisjonering, med vekt på erfaringer fra dekommisjoneringsarbeid i andre kjernekraftnasjoner
- videreføre samarbeidet om sikkerhetsforbedringer, med vekt på vedlikehold av tidligere gjennomførte tiltak
- videreutvikle det faglige samarbeidet med russiske kjernekraftverk og nasjonale myndigheter vedrørende sikkerhetssituasjonen ved kjernekraftverkene
- bidra til god sikkerhetskultur ved kjernekraftverkene
- bidra til bevisstgjøring rundt alternativer til kjernekraft, energiøkonomisering og effektivisering av energisektoren i Nordvest-Russland

5. Brukt kjernebrensel

I våre nærområder finnes det store mengder brukt kjernebrensel fra atomdrevne fartøyer og kjernekraftverk. Mye av dette er lagret under svært utilfredsstillende forhold ved kjernekraftverk, ved tekniske baser, i serviceskip og i utrangerte atomubåter.

Stor internasjonal og russisk innsats har redusert antallet utrangerte atomubåter betydelig, og mye tyder på at alle vil være hugget opp rundt 2010. Det største gjenværende problemet er de store mengdene brukt kjernebrensel i Andrejevbukta 50 km fra norskegrensen og i Gremikha, lengre øst på Kolahalvøya. Det gamle servicefartøyet Lepse er fortsatt lager for store mengder ødelagt kjernebrensel, og utgjør et presserende problem.

Det brukte kjernebrenselet representerer en risiko for radioaktiv forurensing. Noe av brenselet kan dessuten være av en kvalitet som gjør at det under gitte omstendigheter kan brukes i kjernevåpen. Det må derfor være under konstant kontroll.

Norge har siden 2003 finansiert og medvirket til opphugging av fire atomubåter med kjernebrensel om bord. Sammen med Storbritannia gjennomfører vi en femte opphugging i perioden 2008-2009. Gjennom Det arktiske militære miljøsam arbeidet (AMEC) har Norge bidratt til en mer forsvarlig håndtering og transport av brukt kjernebrensel fra utrangerte atomubåter.

Norge har vært engasjert i arbeidet i Andrejevbukta siden 1998. Gjennom bygging av infrastruktur og sikringstiltak har vi stabilisert situasjonen og lagt til rette for forsvarlig

håndtering og sikring av det brukte kjernebrenselet. En rekke land er nå engasjert i arbeidet ved anlegget. For å sikre god koordinering er det etablert en internasjonal arbeidsgruppe. Arbeidet i Andrejevbukta må sees i et langsiktig perspektiv – trolig vil arbeidet ikke være slutført før 2025. Opprydding i Andrejevbukta er den viktigste oppgaven innenfor atomsikkerhetssamarbeidet i nord og vil være en hovedprioritet for Norge i lang tid framover.

Regjeringen har som mål å

- bidra til sikker håndtering, lagring og transport av brukt kjernebrensel i nordområdene
- bidra til tilfredsstillende fysisk beskyttelse av brenselet inntil det kan tas hånd om på forsvarlig måte

6. Radioaktivt og annet miljøfarlig avfall

I Nordvest-Russland finnes det store mengder radioaktivt avfall – både fast og flytende – som er dannet under drift, vedlikehold og opphugging av atomdrevne fartøyer og atomkraftverk. Eksisterende lagerkapasitet er på det nærmeste fullt utnyttet, og store mengder er lagret under utilfredsstillende forhold. Oppryddingsarbeidet ved mange installasjoner i regionen vil medføre ytterligere avfall. Dette kan forurense miljøet og må derfor håndteres på en forsvarlig måte.

Håndtering av atomsikkerhetsproblemene, spesielt opphugging av atomubåter, gjør at en også må ta hånd om store mengder avfall som ikke er radioaktivt, blant annet PCB, som utgjør en betydelig miljøtrussel. Dette problemet er belyst i masterplanen for løsning av atomproblemene i Nordvest-Russland.

Regjeringen har som mål å

- bidra til sikker håndtering og lagring av radioaktivt avfall i nordområdene
- bidra til at den internasjonale donorbistanden gir en god løsning for fjerning og lagring av radioaktivt avfall i regionen, med fokus på utnyttelse av lageranlegget i Saidabukta på Kolahalvøya
- bidra til sikker håndtering av annet miljøfarlig avfall som genereres ved gjennomføring av prosjekter under atomhandlingsplanen

7. Radioaktive kilder

Norge har i samråd med russiske myndigheter konsentrert seg om sikring av radioaktive strontiumbatterier i russiske fyrlykter i Nordvest-Russland. Vi har tatt på oss å fjerne og sikre kildene i 180 fyrlykter langs den russiske Barentshavkysten og i Kvitsjøen og erstatte dem med miljøvennlig solcelleteknologi. Dette arbeidet vil være avsluttet innen 2010. Norsk engasjement på dette området i andre deler av Russland vil bli vurdert fortløpende.

Det finnes et betydelig antall radioaktive kilder i Russland og i de andre tidligere sovjetrepublikkene. Kildene har vært brukt i fyrlykter, medisin, industri og jordbruk. Mange er etter bruk lagret utilfredsstillende eller etterlatt uten noen form for sikring. Det finnes ingen fullgod oversikt over problemet.

Kildene representerer en risiko for helse, miljø og sikkerhet. I tillegg er de anvendelige for terrorformål, spesielt i såkalte "skitne bomber". Det er derfor økende internasjonal innsats for å ta hånd om disse kildene.

Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) samarbeider med USA og Russland om å sikre slike kilder i de tidligere sovjetrepublikkene. IAEA Nuclear Security Fund spiller en viktig rolle i denne sammenheng.

Regjeringen har som mål å

- bidra til å fjerne alle strontiumbatterier i russiske fyrlykter i våre nærområder og erstatte disse med solcelleteknologi eller andre elektrisitetskilder
- skaffe bedre oversikt over større radioaktive kilder i Nordvest-Russland som representerer en fare for helse, miljø og sikkerhet og vurdere tiltak for disse
- støtte det multilaterale arbeidet for sikring av radioaktive kilder i andre deler av Russland, bl.a. gjennom IAEA Nuclear Security Fund

8. Kjemiske våpen

Russland har gjennom sin tilslutning til Kjemivåpenkonvensjonen (CWC) forpliktet seg til å destruere sine lagre av kjemiske våpen innen 2012. For å innfri denne forpliktelsen vil Russland være avhengig av bidrag fra andre land. Vekslende norske regjeringer har besluttet at bidrag til kjemivåpendestruksjon i Russland skal ses i sammenheng med vårt atomsikkerhetsarbeid. Destruksjon av kjemiske våpen er ett av fire satsningsområder under G8-landenes Globale partnerskap, som Norge sluttet seg til i 2003.

Regjeringen har som mål å

- bidra, økonomisk og faglig, til det internasjonale samarbeidet til støtte for destruksjon av Russlands lagre av kjemiske våpen innen tidsfristen, bl.a. gjennom britisk-ledede prosjekter for å bygge destruksjonsanlegg i Sjtjutsjje og Kitsjner i Sentral-Russland.

GJENNOMFØRING

Atomsikkerhetssamarbeidet med Russland finansieres med øremerkede midler over Utenriksdepartementets budsjett. Midlene benyttes til gjennomføring av konkrete prosjekter i Russland, både bilateralt og multilateralt.

Nasjonalt

Utenriksdepartementet har det overordnede ansvaret for utforming av strategier og prioriteringer for arbeidet og representerer Norge i internasjonale fora der atomsikkerhet i Russland drøftes. For å sikre en bred forankring av beslutninger, prioriteringer og tiltak, drøftes alle aktuelle spørsmål i et rådgivende utvalg for atomsaker.

Statens strålevern er Utenriksdepartementets fagdirektorat i gjennomføringen av handlingsplanen innenfor strålevern, atomsikkerhet, beredskap, ikkespredning og radioaktiv forurensning. Strålevernet har et særskilt ansvar for å bidra til kvalitetssikring av konsekvensvurderinger av de enkelte prosjektene. Kontakt og samarbeid med russiske tilsyns- og beredskapsmyndigheter er et sentralt arbeidsområde.

Miljøverndepartementet har ansvaret for å beskytte det ytre miljø mot radioaktiv forurensning og virkning av annen stråling. Innenfor handlingsplanens virkefelt omfatter dette ansvar for kartlegging og overvåkning av situasjonen i nordområdene. Statens strålevern er fagdirektorat for Miljøverndepartementet på dette området. I tillegg har Miljøverndepartementet overordnet ansvar for utvikling av regelverk og veiledning på området miljøutredninger, som er et viktig element i det norsk-russiske myndighetssamarbeidet.

Prosjektlederne har ansvaret for at prosjektene gjennomføres på en forsvarlig måte og innenfor oppsatt tids- og kostnadsramme. Et viktig hensyn i utvelgelsen av prosjektleder er at den kunnskapen som prosjektleder utvikler skal bidra til å styrke det samlede norske kompetansegrunnlaget for samarbeidet mellom Norge og Russland.

Ikke-statlige organisasjoner utgjør et viktig bindeledd mellom myndigheter og befolkning og spiller en viktig rolle i informasjonsarbeidet på atomsikkerhetsområdet. Samarbeid

mellom ikke-statlige organisasjoner i Norge, Russland og ev. andre land bidrar til å styrke utviklingen av det sivile samfunnet.

Informasjon om atomutfordringene i Nordvest-Russland og om norsk innsats publiseres av involverte aktører.

Bilateralt

Samarbeidet mellom Norge og Russland er forankret i en bilateral implementeringsavtale under MNEPR-avtalen. En norsk-russisk kommisjon for atomsikkerhet møtes årlig for å gjennomgå status for konkrete prosjekter og for samarbeidet generelt. Atomsikkerhet og radioaktiv forurensning er tema også i det bilaterale miljøvernssamarbeidet under Den blandede norsk-russiske miljøvernkommisjon.

Multilateralt

Norge bidrar til multilateral innsats i første rekke gjennom fond forvaltet av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) og Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO). Under NDEP-fondet forvaltet av EBRD er det utarbeidet en strategisk masterplan for løsning av atomutfordringene i Nordvest-Russland. Den strategiske masterplanen er et viktig beslutningsverktøy for målrettet innsats både for det multilaterale og det bilaterale samarbeidet.

Norge deltar i alle internasjonale fora som arbeider med atomsikkerhetsspørsmål i Nordvest-Russland: IAEAs ekspertgruppe (Contact Expert Group), NDEP-fondets operative komité for atomsaker (Nuclear Operating Committee), arbeidsgruppen for G8-landenes Globale partnerskap (G8 GPWG) og MNEPR-komiteen. AMEC har spilt en viktig rolle i å engasjere russiske militære myndigheter i atomsikkerhetsarbeidet. Norge har nå observatørstatus i samarbeidet. Norge har siden 1995 vært medlem av Det internasjonale vitenskaps- og teknologisenteret i Moskva (ISTC) og gitt økonomiske bidrag til senterets innsats for å sysselsette vitenskapsfolk fra rustningsindustrien i SUS-land. Arbeidet under Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP) i Arktisk råd bidrar til kunnskap om forurensningskilder og hvilken risiko de representerer. Norge og Russland leder sammen arbeidet på radioaktivitetssiden.

Forkortelser og forklaringer

AMEC	Arctic Military Environmental Cooperation
Atomutvalget	Det rådgivende utvalg for atomsaker. I utvalget deltar Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Statens strålevern, Institutt for energiteknikk, Forsvarets forskningsinstitutt og Barentssekretariatet. Utvalget ledes av Utenriksdepartementet.
CEG	(IAEA) Contact Expert Group for International Radwaste Projects
CWC	Chemical Weapons Convention
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development, London
G8	Landsammenslutningen av USA, Storbritannia, Frankrike, Tyskland, Italia, Russland, Canada og Japan, samt EU-kommisjonen.
G8GP	Global Partnership against the Spread of Weapons and Materials of Mass Destruction
IAEA	International Atomic Energy Agency, Wien
ISTC	International Science and Technology Center, Moskva
MNEPR	Multilateral Nuclear Environmental Programme in the Russian Federation
NDEP	Northern Dimension Environmental Partnership
NEFCO	Nordic Environment Finance Corporation, Helsinki
NPT	The Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons
RBMK	(Reaktor bol'sjoj mositsjnosti kanal'nyj) sovjetisk type kokvannsreaktor
VVER	(Vodo-vodjanoj energitsjeskij reaktor) sovjetisk type trykkvannsreaktor